УДК 336.713.2

ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНСЬКОГО БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ »РАЙФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»)

Красюк І.В.
E-mail: innakrasyuk@gmail.com
Заступник керівника відділення ПАТ КБ ПриватБанк

В статті розглянуто теоретичні аспекти дослідження інтелектуального капіталу та проблеми його регулювання у банківській системі України. Встановлено, що важливим завданням в розрізі вартісноорієнтованого банківського менеджменту є оцінка інтелектуального капіталу, визначення та оцінка факторів його росту, тобто визначення суттєвих характеристик діяльності банку, впливаючи на які банківський менеджмент може підвищувати вартість установи. Досліджено фактори, що впливають на формування інтелектуального капіталу банку. Розраховано коефіцієнт Тобіна в якості критерію оцінки зміни інтелектуального капіталу. За допомогою рівняння багатофакторної регресійної моделі доведено суттєвий вплив інтелектуального капіталу на зростання вартості банку для акціонерів. Дослідженнями встановлено, що найсуттєвішими чинниками формування інтелектуального капіталу виступають доля прострочених кредитів у кредитному портфелі банку та ефективність витрат на адміністративний персонал, що підтверджується розрахованими коефіцієнтами еластичності.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, нематеріальні активи, вартість банку, коефіцієнт Тобіна, фактори впливу, регресійна модель

UDC 336.713.2

DETERMINING FACTORS OF FORMATION OF INTELLECTUAL CAPITAL UKRAINIAN BANK (ON THE EXAMPLE OF JSC »RAIFFEISEN BANK AVAL»)

Krasiuk I.V.
E-mail: innakrasyuk@gmail.com
Deputy Head of Departament of PJSC CB PrivatBank

The article focuses on the theoretical aspects of the study of intellectual capital and the problems of its regulation in the banking system of Ukraine. It is established that an important task in the context of value-based bank management is the assessment of intellectual capital, the identification and assessment of factors of its growth that is the definition of the essential bank performance characteristics, having effect on which bank management can increase cost of institution. The factors, influencing the formation of the bank intellectual capital, have been investigated. Tobin's Q ratio as a criterion of evaluating changes in intellectual capital has been calculated. The significant influence of intellectual capital on the growth of the bank's value for

© Красюк І.В., 2015

shareholders has been proved using equation of multivariate regression model. The research has shown that the most significant factors in the formation of intellectual capital are the share of overdue loans in the advances portfolio and the effectiveness of administrative costs, which are confirmed by the calculated coefficients of elasticity.

Keywords: intellectual capital, intangible assets, bank's value, Tobin's Q ratio, influencing factors, regression model

Актуальність проблеми. Інтелектуальний капітал в умовах сучасного бізнесу стає домінуючим ресурсом в процесі створення економічних цінностей. Матеріальні активи, як і досі, залишаються важливим фактором виробництва продуктів і послуг. Однак їх відносне значення знизилось в той час як роль нематеріальних і пов'язаних з володінням знаннями і навичками активів зросла. Такі зміни у співвідношенні між впливом двох груп активів на створення цінності як продукту, так, відповідно, і компанії в цілому обумовлює зростання актуальності проблематики управління інтелектуальним капіталу і його оцінки. На сьогодні загальною важливою складовою є ріст капіталізації компаній, що відбувається в результаті процесів, які неможливо було б передбачити декілька десятиліть назад. Сучасні організації, зокрема, банківські, мають справу з абсолютно новими бізнес-моделями, новими продуктами та послугами. Протягом останніх років в банківському секторі спостерігається тенденція до посилення спеціалізації у сфері надання послуг, як корпоративним так і приватним клієнтам. В тому числі і по цій причині нематеріальні активи, такі як знання, бренди, людські ресурси, комп'ютерні системи, репутація стають все більш важливими і значимими для створення цінності комерційного банку. Ці активи підсилюють активи інших трьох традиційних груп, у результаті чого виникають нові можливості, нові бізнес-моделі і способи ведення підприємницької діяльності.

Аналіз останніх наукових досліджень. Фундаментальні дослідження питання інтелектуального капіталу знайшли своє відображення у роботах Л. Едвинсона [1], Т. Стюарта [2], К.-Е. Свейбі [3], Е. Брукінга [4]. Саме в даних дослідженнях сформовано комплексну теорію інтелектуального капіталу фірми. Значного розвитку проблеми інтелектуального капіталу в цілому та банку зокрема набули в роботах таких російських вчених як В. Іноземцев [5], С. Шубаев [6]. Серед вітчизняних дослідників варто виділити А. Чухно [7], О. Грішнова [8], О. Євнух [9]. Особливої уваги

заслуговують дослідження І. Івасіва [10], який дослідив коло можливих стейкхолдерів вітчизняного банку та визначив, що саме рівень відносин із ними може суттєво впливати на ринкову вартість відповідного банківського бізнесу. Незважаючи на певні наукові здобутки в питанні відносин банку із його не фінансовими стейкхолдерами, відкритим залишається питання управління інтелектуальним капіталом вітчизняних банків в рамках вартісноорієнтованого банківського менеджменту.

Метою роботи є теоретичні аспекти дослідження інтелектуального капіталу та проблем його регулювання у банківській системі України на прикладі АТ «Райфайзен банк Аваль».

Викладення основного матеріалу дослідження. Інтелектуальний капітал є важливим об'єктом вартісноорієнтованого управління банком та окреслює можливості формування вартості установи для стейкхолдерів. Тому важливим завданням в розрізі вартісно-орієнтованого банківського менеджменту є оцінка його інтелектуального капіталу, визначення та оцінка факторів його росту, тобто визначення суттєвих характеристик діяльності банку, впливаючи на які банківський менеджмент може підвищувати вартість установи.

Серед дослідників даного питання часто можна помітити підхід, згідно якого прийнято вважати, що інтелектуальний капітал є різницею між бухгалтерською та ринковою вартістю корпоративних прав банку. Розпочавши досліджувати питання вартісної оцінки бізнесу науковці помітили, що ринкова та балансова вартість власного капіталу фірм значно відрізняється. Причому найбільша різниця спостерігалась у таких галузях економіки, як виробництво медичних препаратів, різноманітних високотехнологічних електронних засобів та новітніх програмних продуктів, надання консалтингових та інформаційних послуг та ін. Тобто найбільша різниця спостерігалась саме в сферах, в яких інтелектуальний капітал за визначенням має відігравати першочергову роль.

Не виключенням є й банківський бізнес, вартість якого може зростати в рази саме за рахунок інтелектуального капіталу. Використовуючи вищенаведений підхід можна дослідити історію придбань на вітчизняному ринку банківського бізнесу та порівняти ринкову вартість вітчизняних банків із балансовою вартістю їх власного капіталу (табл. 1).

Таблиця 1. *Ринкова та балансова вартість українських банків під час придбання їхніх корпоративних прав*

Банк	*Покупець*	*Ринкова вартість капіталу, млн. дол. США*	*Балансова вартість капіталу, млн. дол. США*	*Коефіцієнт «price-to-book value»*	*Дата угоди*
АКБ «Ажио»	Vilniaus Bank (SEB Group)	28,06	17,04	1,65	17.12.2004
АКБ «Аваль»	Raiffeisen International Bank-Holding AG	1099,47	264,79	4,15	20.10.2005
АКІБ «УкрСиббанк»	BNP Paribas Group	686,27	187,67	3,66	20.12.2005
ЗАТ «НРБ-Украина»	Сбербанк	150,00	20,97	7,15	12.01.2006
АКБ «Мрія»	Внешторгбанк	71,43	44,55	1,60	31.01.2006
АКБ «Райффайзенбанк Украина»	OTP Group	834,00	157,86	5,28	01.06.2006
ВАТ «Универсальный»	EFG Eurobank	49,83	14,85	3,36	18.07.2006
ЗАТ «Агробанк»	PPF Group	40,00	12,90	3,10	28.07.2006
АКБ «Престиж»	Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG	104,00	59,46	1,75	26.01.2007
АКБ «ТАС-Коммерцбанк»	Swedbank AB	735,15	113,26	6,49	07.02.2007
ВАТ «Міжнародний комерційний банк (ICB)»	Piraeus Bank	75,60	15,19	4,98	18.05.2007
АКБ «Укрсоцбанк»	UniCredit Group	2210,53	413,33	5,35	05.07.2007
АБ «Факторіал-банк»	SEB Group	123,39	27,64	4,46	18.11.2007
АКБ «Форум»	Commerzbank AG	1000,00	196,27	5,09	17.09.2007

Як видно з таблиці 1, в усіх випадках придбання пакету акцій проходило по ринковому курсу вищому за балансову вартість корпоративних прав, що в першу чергу пов’язане із інтелектуальним капіталом банку. Інколи перевищення ринкової вартості власного капіталу над балансовою коливалось від 1,75 до 7,15 разів, що вказує на існування інтелектуального капіталу в українських банках, який є різним для кожної установи, а отже відображає відповідні особливості діяльності кожної. Це підтверджує, що функціонуючий банківський бізнес – це не лише фінансові та інші матеріальні ресурси, але й певна команда фахівців, усталена сукупність зв’язків як в середині установи, так і зв’язків із іншими учасниками ринку, в цілому це є налагоджений механізм використання матеріальних ресурсів на кредитному ринку.

Для визначення впливу різноманітних факторів на інтелектуальний капітал вітчизняного банку було побудовано багатофакторну регресійну

модель на основі фінансових даних про діяльність АТ »Райффайзен Банк Аваль», оскільки даний банк входить до числа лідерів вітчизняного ринку банківських послуг, а на вітчизняному фондовому ринку постійно здійснюється торгівля його акціями. В якості критерію оцінки зміни інтелектуального капіталу було обрано коефіцієнт Тобіна, який розраховується як відношення ринкової вартості власного капіталу до вартості його заміщення. Для розрахунку коефіцієнта Тобіна для АТ »Райффайзен Банк Аваль», на нашу думку, необхідно визначити співвідношення ринкового курсу акцій та їхньої балансової вартості, як показника суми власного капіталу на одну акцію. Зважаючи на те, що дані про можливі чинники, які формують обсяг інтелектуального капіталу банку, будуть формуватися на основі річних звітів фінансової установи, необхідно співставити ринковий курс акцій АТ «Райффайзен Банк Аваль» на кінець року та суму власного капіталу на ту ж дату. Розрахований коефіцієнт Тобіна наведений в табл. 2.

Таблиця 2. *Коефіцієнт Тобіна АТ «Райффайзен Банк Аваль» на кінець року за період 2004 – 2013 рр. (розраховано за даними ПФТС)*

Звітна дата	*Ринкова вартість акції, грн.*	*Капітал на одну акцію, грн.*	*Коефіцієнт Тобіна*
31.12.2004	0,130	0,131	0,993
31.12.2005	0,385	0,117	3,293
31.12.2006	0,663	0,153	4,324
31.12.2007	1,100	0,229	4,801
31.12.2008	0,780	0,307	2,538
31.12.2009	0,246	0,220	1,119
31.12.2010	0,395	0,215	1,840
31.12.2011	0,133	0,216	0,617
31.12.2012	0,090	0,259	0,347
31.12.2013	0,110	0,283	0,389

Визначивши залежну змінну як коефіцієнт Тобіна для банківської установи у конкретний момент часу, необхідно сформувати сукупність характеристик діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль», які впливають на ринкову вартість його акцій створюючи інтелектуальний капітал банку. Дослідивши загальні теоретичні підходи до визначення факторів формування інтелектуального капіталу банку та зваживши на рівень прозорості діяльності установи та сукупність даних, яка є доступною для стейкхолдерів було сформовано перелік чинників, які можуть впливати на інтелектуальний капітал банку в розрізі його структурних елементів (табл. 3).

Зважаючи на те, що перелік можливих факторів є широким, в першу чергу, необхідно його дослідити на мультиколінеарність. Для цього було використано алгоритм Фаррара-Глобера. На основі проведених досліджень було визначено фактори, які є мультиколінеарними між собою (табл. 4).

Таблиця 3. *Чинники інтелектуального капіталу банку*

Структурний елемент інтелектуального капіталу банку		***Чинник, який впливає на інтелектуальний капітал банку***	***Умовне позначення***
Чинники структурного капіталу банку	Чинники клієнтського капіталу банку та капіталу відносин	Ринкова частка банку на ринку залучених фінансових ресурсів	MSHD
		Ринкова частка банку на ринку наданих фінансових ресурсів	MSHC
		Ефективність рекламних витрат на ринку залучених фінансових ресурсів	AD
		Ефективність рекламних витрат на ринку наданих фінансових ресурсів	AC
		Задоволення поточних інтересів акціонерів	DE
	Чинники організаційного капіталу банку	Процент банківської маржі	M
		Частка прострочених кредитів в кредитному портфелі банку	OVC
		Ефективність адміністративних витрат банку	AEE
		Рентабельність активів	ROA
Чинники людського капіталу банку		Ефективність витрат на персонал	LE

Таблиця 4. *Мультиколінеарність факторів формування інтелектуального капіталу АТ «Райффайзен Банк Аваль»*

	MSHD	***MSHC***	***AD***	***AC***	***DE***	***M***	***OVC***	***AEE***	***ROA***	***LE***
MSHD										
MSHC				X			X	X		
AD										
AC										
DE										
M					X					
OVC								X		
AEE										
ROA				X						
LE										

Як свідчить табл. 4, в масиві даних існують мультиколінеарні незалежні змінні, які мають бути виключені при побудові багатофакторної регресійної моделі впливу вищезазначених чинників на інтелектуальний капітал АТ «Райффайзен Банк Аваль». Отже для уникнення мультиколінеарності були виключені наступні фактори:

– ринкова частка банку на ринку наданих фінансових ресурсів;

– ефективність рекламних витрат на ринку наданих фінансових ресурсів;

– задоволення поточних інтересів акціонерів;

– ефективність адміністративних витрат банку.

Таким чином, виключивши мультиколінеарні чинники, можна безпосередньо переходити до побудови багатофакторної регресійної моделі. Для цього було використано функцію «Регресія» пакету аналізу MS Excel. Результати аналізу наведені на рис. 1.

F34

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	ВЫВОД ИТОГОВ								
2									
3	*Регрессионная статистика*								
4	Множественный R	0,999456485							
5	R-квадрат	0,998913266							
6	Нормированный R-квадрат	0,992392863							
7	Стандартная ошибка	0,137442733							
8	Наблюдения	8							
9									
10	Дисперсионный анализ								
11		*df*	*SS*	*MS*	*F*	*Значимость F*			
12	Регрессия	6	17,36393499	2,893989165	153,1980852	0,061765821			
13	Остаток	1	0,018890505	0,018890505					
14	Итого	7	17,38282549						
15									
16		*Коэффициенты*	*Стандартная ошибка*	*t-статистика*	*P-Значение*	*Нижние 95%*	*Верхние 95%*	*Нижние 95,0%*	*Верхние 95,0%*
17	Y-пересечение	-26,24093701	1,783321829	-14,71463904	0,043197961	-48,90018928	-3,581684739	-48,90018928	-3,581684739
18	MSHD	20,98941825	7,760737108	2,704565038	0,225462586	-77,62009633	119,5989328	-77,62009633	119,5989328
19	AD	112,020583	14,77456324	7,581989474	0,083482893	-75,70804242	299,7492084	-75,70804242	299,7492084
20	M	27,00709097	4,520929934	5,973791092	0,105589787	-30,43677036	84,45095229	-30,43677036	84,45095229
21	OVC	-225,717	14,11516722	-15,99109642	0,039759116	-405,0672046	-46,3667954	-405,0672046	-46,3667954
22	ROA	102,3323131	18,73736489	5,461403656	0,11528995	-135,7484813	340,4131075	-135,7484813	340,4131075
23	LE	88,28327816	5,277394317	16,72857339	0,038010599	21,22762551	155,3389308	21,22762551	155,3389308
24									

Рис. 1. *Регресійний аналіз факторів інтелектуального капіталу АТ «Райффайзен Банк Аваль» засобами MS Excel*

Як свідчать розрахунки, зображені на рис. 1 рівняння багатофакторної регресійної моделі має наступний вигляд:

$$Y = 20{,}99MSHD + 112{,}02AD + 27{,}01M - 225{,}72OVC + \\ + 102{,}33ROA + 88{,}28LE - 29{,}24 \qquad (1)$$

Як свідчить наведене рівняння, на відміну від усіх інших факторів, доля прострочених кредитів у кредитному портфелі банку має обернений вплив на інтелектуальний капітал банку. Крім того, необхідно дослідити показники регресійної статистики, для того щоб оцінити статистичну значущість побудованої моделі. Як свідчить рис. 1, коефіцієнт множинної кореляції становить 0,999, що свідчить про дуже сильний зв'язок усього набору факторів із результативною ознакою, тобто рівнем інтелектуального капіталу АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Нескоригований коефіцієнт множинної детермінації становить 0,999 та оцінює долю варіації результату за рахунок представлених у рівнянні факторів у загальній варіації результату. У цьому прикладі ця доля складає 99,9 % і вказує на дуже високий ступінь обумовленості варіації інтелектуального капіталу варіацією виділених нами факторів, тобто свідчить про дуже тісний зв'язок факторів з результатом.

Скоригований коефіцієнт множинної детермінації визначає щільність зв'язку з врахуванням ступенів свободи загальної та залишкової дисперсій. Він дає таку оцінку щільності зв'язку, яка не залежить від кількості факторів і тому може порівнюватись по різних моделях з різною кількістю факторів. У даному прикладі обидва коефіцієнти вказують на дуже високу (більше 99 %) детермінованість рівня інтелектуального капіталу зазначеними факторами.

І на кінець проаналізуємо значення F-критерію Фішера, який дає оцінку надійності рівняння регресії в цілому і показника щільності для вказаної моделі та для отриманої моделі становить 153,198. Дане значення значно перевищує табличне (5,591), а отже отримана закономірність є не випадковою, а сформувалась під впливом суттєвих факторів, тобто підтверджуються статистична значущість усього рівняння і показника щільності зв'язку – коефіцієнта детермінації.

Побудувавши рівняння множинної регресії та визначивши, що воно є статистично значущим, необхідно дослідити вплив кожного фактору на формування інтелектуального капіталу. Показники, які характеризують вплив кожного фактору наведені в табл. 5.

Таблиця 5. *Показники впливу досліджуваних факторів на інтелектуальний капітал АТ «Райффайзен Банк Аваль»*

Фактори формування інтелектуального капіталу	***Коефіцієнти множинної регресії***	***Коефіцієнти стандартизованого рівняння регресії***	***Коефіцієнти еластичності***
MSHD	20,989	0,206	0,675
AD	112,021	0,517	0,513
M	27,007	0,537	0,669
OVC	-225,717	-1,314	-0,790
ROA	102,332	0,809	0,502
LE	88,283	1,991	10,182

Оскільки за коефіцієнтами множинної регресії неможливо достовірно оцінити вплив кожного чинника, то необхідно побудувати стандартизоване рівняння регресії. Його коефіцієнти наведені в табл. 5, а саме рівняння має наступний вигляд:

$$t_y = 0{,}206t_{MSHD} + 0{,}517t_{AD} + 0{,}537t_M - 1{,}314t_{OVC} + 0{,}809t_{ROA} + 1{,}99t_{LE} \quad (2)$$

Так як стандартизовані коефіцієнти регресії можна порівнювати між собою, можна сказати, що найбільший вплив на інтелектуальний капітал банку мають доля прострочених кредитів у кредитному портфелі банку та ефективність витрат на персонал. Даний висновок підтверджують також розраховані коефіцієнти еластичності, які вказують, що набагато більший у порівнянні із іншими факторами має вплив на результативну характеристику саме ефективність витрат на персонал.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що інтелектуальний капітал сьогодні може виступати суттєвою складовою вартісно-орієнтованого управління вітчизняних банків створюючи можливості для зростання вартості банку для акціонерів. При чому, варто підкреслити, що сформована за його рахунок різниця дуже часто перевищує бухгалтерську вартість банку в рази. Як показали дослідження факторів інтелектуального капіталу вітчизняного банку, найсуттєвішими чинниками його формування є доля прострочених кредитів у кредитному портфелі банку та ефективність витрат на адміністративний персонал, що створює додаткові можливості для більш ефективного вартісно-орієнтованного менеджменту банком, управляючі визначеними чинниками формування інтелектуального капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Эдвинсон Л. Интеллектуальный капитал. Определение истинной стоимости компании / Л. Эдвинсон, М. Мэлоун // Новая постиндустриальная волна на Западе. М.: Академия. – 1999. – С. 429 – 448.
2. Стюарт Т. Интеллектуальный капитал: новый источник богатства / Т. Стюарт. – М: Поколение. 2007. – 388 с.
3. Sveiby K.-E. Definitions of Intangible Assets. 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sveiby.com/Definitions.htm.
4. Брукинг Э / Интеллектуальный капитал: ключ к успеху в новом тысячелетии / Э. Брукинг; [пер. с англ, под ред. Л. Н. Ковачин]. – СПб: Питер, 2001. – 288 с.
5. Иноземцев В. За десять лет. К концепции постэкономического общества / В. Иноземцев. М.: Academia, 1998. – 536 с.
6. Шубаев С.В. Интеллектуальный капитал банка / С.В. Шубаев, К. Багриновский, М. Бенедиктова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nwab.ru/content/store/default/root_site/ids/rus-alleditions-freeedition-nw_bank_magazine-vipuskivipuskfull39811_172824/ida/6147/idt/ edition/shmode / listitems4.html.
7. Чухно А. А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку / А.А. Чухно // Економіка України. – № 11. – 2002. – С. 48 – 55.
8. Грішнова О. Соціальний капітал:сутність та взаємозв’язок з іншими формами капіталу / О. Грішнова, Н. Поливяна // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 3. – С. 19 – 24.
9. Євтух О.Т. Теорія вартості через призму фінансів / О.Т. Євнух // Фінанси України. – 2005. – № 11. – С. 7 – 20.
10. Івасів І.Б. Управління вартістю банку: [Монографія] / І.Б. Івасів. – К.:КНЕУ, 2008. – 288 с.